

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

СЕРТИФІКАТ

учасника міжнародної науково-практичної конференції

«Фінансова політика регіонального розвитку:
вітчизняний та зарубіжний досвід»

Томашук Інна Вікторівни

Ректор університету

О. В. Скидан

Житомир, 10–11 жовтня 2019 року

ДОПОВІДЬ ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Томашук І.В.

асистент кафедри аналізу та статистики
Вінницький національний аграрний університет

В сучасних умовах одним з першочергових завдань реформування системи державних фінансів та адміністративно-територіального устрою України визначено формування ефективних механізмів фінансового забезпечення функціонування сільських територіальних громад з метою їх повноцінного залучення до процесів соціально-економічного зростання держави.

У цьому контексті, фінансова децентралізація має на меті оптимізувати процеси перерозподілу бюджетних ресурсів задля формування фінансової самодостатності громад, сприяючи їхньому сталому розвитку. Вона обумовлює радикальні зміни у функціях і повноваженнях місцевої влади та територіальних громад, оскільки здійснюється шляхом розширення джерел надходження коштів сільських бюджетів, зрушення у співвідношенні їх доходної та видаткової частин, зростання величини доходів сільських бюджетів у розрахунку на одного мешканця. Це істотно збільшує фінансовий потенціал для самоорганізації та саморозвитку сільських територій.

Фінансова децентралізація – це процес делегування державою повноважень і фінансових ресурсів для їх реалізації органам місцевого самоврядування. Фінансова децентралізація відкриває нові можливості для сільських територій, проте ефективність їх використання залежить від місцевої влади та зусиль самих громад. За ідеальною моделлю вона, безумовно, сприяє нарощуванню фінансової бази місцевого самоврядування та зростанню самодостатності громад, а виважена політика збалансованості фінансових доходів і витрат активізує розвиток сільських територій.

Сьогодні, позитивні зміни на сільських територіях вже відчутні і простежуються у поліпшенні якості та доступності послуг, облаштуванні соціальної інфраструктури, ремонті бюджетних приміщень. Реалізовані проекти це перші наслідки делегування фінансових ресурсів і повноважень на місця серед низки фінансово

незабезпечених потреб сільської громади впродовж багаторічного обмеженого фінансування, яке до мінімуму звело бюджетні видатки громади, спричинило зниження якості надання соціальних послуг у сфері охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальному господарстві, культурі, зруйнувало бізнес-середовище та інфраструктуру села, погіршило демографічні показники.

Нині, для забезпечення економічного розвитку сільських територій правильним є обрання таких напрямів діяльності:

- створення кооперативів;
- розвиток аграрних підприємств;
- надання довгострокових позикових коштів фермерським господарствам.

Звичайно, сільське господарство сьогодні займає лідируючі позиції в розвитку виробничих потужностей на селі.

«Фінанси мають бути там, де формуються та вирішуються проблеми – на місцях» - такої точки зору, як основної причини необхідності децентралізації, дотримується сучасні фінансисти-науковці. Особлива роль в системі джерел фінансового забезпечення розвитку сільських територій на місцях відводиться місцевим бюджетам (рис.1).

Рис. 1. Джерела фінансування розвитку сільських територій

**Джерело: сформовано автором за результатами дослідження*

Основним документом, у якому регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу є Бюджетний кодекс України.

Значною мірою оновлений Бюджетний кодекс України був затверджений Верховною Радою 22 листопада 2018 року. В редакції Кодексу в порівнянні з попереднім документом зміни відбулися на користь місцевих бюджетів, а саме, в сторону суттєвого збільшення фінансової бази регіонів як напрямку до їх подальшого розвитку. (9)

Звичайно, ефективність управління розвитком сільських територій повинно базуватись на принципах приватно-державного партнерства. Таке поєднання є основою сталого розвитку сільських територій (рис.2).

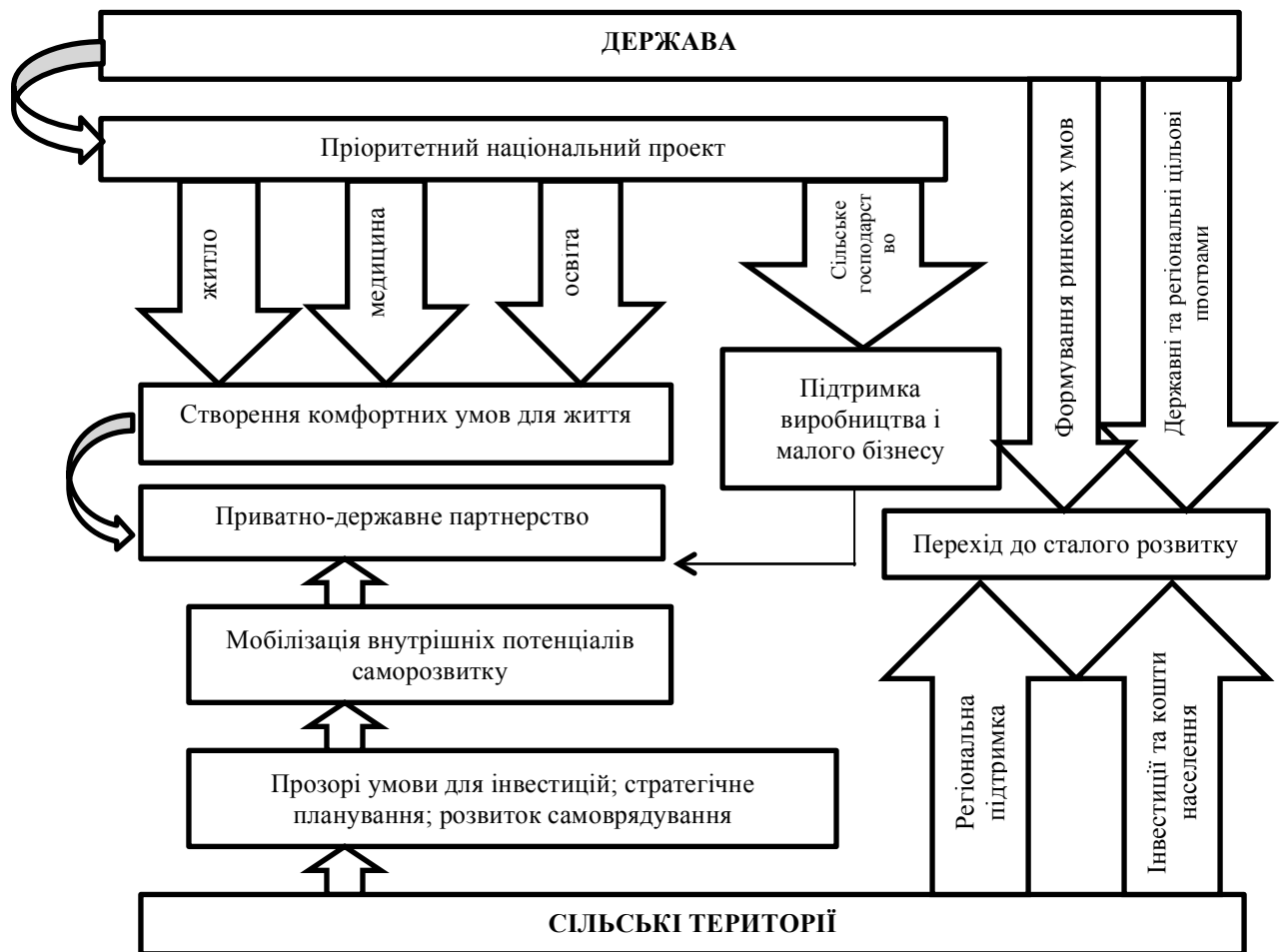

Рис. 2. Схема розвитку сільських територій

**Джерело: сформовано автором за результатами дослідження*

Децентралізація на даний час є ключовою реформою. Її основні цілі – переорієнтувати в зворотний бік сільську міграцію, боротьба з бідністю, розширення зайнятості населення, забезпечення рівних можливостей і задоволення потреб населення, покращення якості життя, можливості для розвитку особистості та поліпшення стану соціального розвитку. Між міськими і сільськими територіями повинно бути досягнуто більш справедливого балансу бюджетних витрат, капіталовкладень в інфраструктуру, збільшення фінансування програм економічного розвитку сільських територій (рис. 3).

	Характеристика
I→	Ефективна та прозора фінансова діяльність органів державної влади, місцевого та регіонального самоврядування, що виключає дублювання функцій, здійснення неефективних дій, роздуття бюрократичного апарату;
II→	Відповідальність органів місцевого та регіонального самоврядування за виконання власної компетенції з надання суспільних благ повинна бути повною та винятковою;
III→	Максимальна передача прав, функцій та відповідальності щодо фінансової діяльності місцевому та регіональному самоврядуванню за умов збереження єдності держави;
IV→	Максимальне залучення населення до участі в рішенні місцевих та регіональних справ;

Рис. 3. Принципи фінансової децентралізації влади

**Джерело: сформовано автором за результатами дослідження*

Виробництво суспільного блага повинно бути передане на найнижчий, з можливих, рівень влади.

Фінансова децентралізація з більшою податковою автономією при дисциплінованій та контрольованій громадою місцевої влади має сприяти зниженню дефіциту місцевих бюджетів у країні та підвищенню продуктивності сільської економіки.

Вплив фінансової децентралізації на розвиток місцевої інфраструктури, на думку більшості дослідників, є позитивним завдяки можливості громад власноруч контролювати видатки на інфраструктуру, що зазвичай суттєво зменшує витратність робіт та максимально враховує місцеві потреби.

Крім того, соціально-економічний розвиток сільських територій значною мірою залежить від показників розвитку місцевих бюджетів, який впливає на активізацію економічної діяльності шляхом розширення існуючих та створення нових підприємств, забезпечує поліпшення стану місцевої інфраструктури, сприяє покращенню якості життя в адміністративно-територіальній одиниці, сприяє створенню нових робочих місць, збільшує надходження до сільських бюджетів, забезпечує відносини відповідної одиниці та місцевої влади.

Для сільських територій важливим є розвиток підприємництва у аграрній сфері, оскільки саме сільськогосподарські підприємства створюють основну масу робочих місць та є джерелом доходу для населення сіл. Проте, ведучи мову про розвиток агробізнесу в Україні, варто звернути увагу на такі сьогоденні реалії: сільське господарство потребує фінансової допомоги держави, але практично не отримує її.

У США рівень державної підтримки аграріїв становить 40% від вартості виробленої сільськогосподарської продукції, у країнах ЄС – 35%, в Японії та Франції – 72%, а в Україні – 8,3%. У цьому контексті, аграрна політика повинна бути спрямована на розвиток багатофункціональності сільського господарства і перспективну сталість сільських територій, яка повинні виконувати наступні завдання:

- економічну диверсифікацію в сфері сільського господарства та поза нею задля покращення якості життя сільського населення;
- забезпечення конкурентоспроможності агроформувань;
- закріплення за фермерськими господарствами відповідальності за збереження та охорону навколишнього середовища;
- мобілізація місцевого населення для розробки і реалізації комплексних місцевих стратегій розвитку.

Розвиток агробізнесу на сільських територіях та його переорієнтація на забезпечення реалізації вищенаведених завдань можлива лише при інвестиційній активності та фінансуванні територій.

Питання удосконалення фінансування сільських територій прямим чином залежить від розвитку агропромислового комплексу, так як і його розвиток залежить від стану місцевого самоврядування, політичної ситуації та участі територіальної громади в управлінні населеним пунктом.

Формування стратегії розвитку сільських територій України – це важливий етап реалізації соціально-економічної та регіональної політики. Адже реформування адміністративно-територіального устрою держави передбачає укріплення основ місцевого самоврядування, ефективну організацію влади на місцевому рівні та надання їй відповідних економічних та фінансових можливостей для розвитку територій. В основі адміністративно-територіальної реформи лежить питання укрупнення адміністративно-територіальних одиниць базового та районного рівнів.

Для однозначних висновків про вплив фінансової децентралізації на розвиток сільських територій України потрібен значний часовий лаг, коли можна буде зробити беззаперечні висновки і узагальнення на підставі конкретних результатів її реалізації. Наразі ж можна стверджувати, що у найближчій перспективі подальший розвиток сільських територій визначатиметься поступовим нарощуванням фінансового потенціалу та його використанням в інтересах громади. Це активізує трансформаційні процеси у сільській поселенській мережі, насамперед за рахунок сіл із високим рівнем фінансової спроможності. Реалізація фінансової децентралізації за сприятливіших умов (зростання інвестиційної активності суб'єктів діяльності, зниження кредитних відсоткових ставок, детінізації економіки) сформує фінансовий потенціал для переорієнтації капіталів на більш продуктивні та стратегічно важливі види економічної діяльності, що дасть змогу підвищити фінансову спроможність поселень і, відповідно, покращити інфраструктуру села, якість надання соціальних послуг у сфері охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальному господарстві, культурі.

Список літератури:

1. Дяконенко О.І. вплив фінансової децентралізації на розвиток сільських поселень в Україні. *Демографія та соціальна економіка*, 2018, № 3 (34): 161–174
2. Заяць Т. Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 3 (31). С. 48–60.
3. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування : Київ : НАДУ, 2018. 216 с.
4. Сторонянська І., Пелехатий А. Фінансове забезпечення розвитку сільських територіальних громад: монографія / І. Сторонянська, А. Пелехатий. Львів: ДУ «ІРД імені М. І. Долішнього НАН України», 2014. 190 с.
5. Томашук І.В. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення аграрного сектору Вінницького регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Електронне наукове фахове видання. 2017. №20. С.698-704